

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА І ХОРЕОГРАФІЇ
КАФЕДРА МУЗИЧНО-СЦЕНІЧНОГО МИСТЕЦТВА**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Рішенням Вченої ради Факультету
музичного мистецтва і хореографії
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
19.03.2024 р., протокол №1

Голова Вченої ради
Ганна КОНДРАТЕНКО

**ПРОГРАМА
комплексного кваліфікаційного екзамену
з педагогіки, методики викладання
акторської майстерності та методики викладання сценічної
МОВИ**

галузь знань: 02 Культура і мистецтво
спеціальність: 026 Сценічне мистецтво
освітньо-професійна програма: Акторське мистецтво
драматичного театру і кіно
освітній рівень – перший (бакалаврський)

Київ-2024

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови для здобувачів спеціальності 026 Сценічне мистецтво, освітнього рівня: першого (бакалаврського) освітньо-професійної програми: «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно», галузі знань 02 Культура і мистецтво.

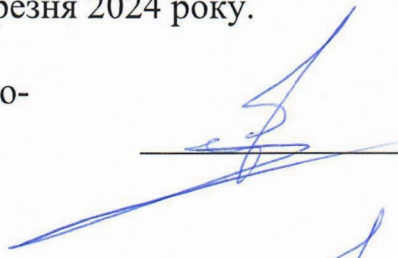
Розробники:

Драч Олег Тарасович – доцент кафедри музично-сценічного мистецтва, заслужений артист України;

Іваненко Олена Анатоліївна - доцент кафедри музикознавства та музичної освіти, кандидат пед. наук, доцент.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови схвалена на засіданні кафедри музично-сценічного мистецтва
Протокол № 2 від «11» березня 2024 року.

Завідувач кафедри музично-сценічного мистецтва

Мирослав ГРИНИШИН

Гарант освітньо-професійної програми

Мирослав ГРИНИШИН

Програму затверджено на засіданні Вченої ради Факультету музичного мистецтва і хореографії

Протокол № 1 від 19.03.2024 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови для здобувачів освіти галузі знань 02 Культура та мистецтво, спеціальності 026 Сценічне мистецтво, освітньо-професійної програми «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» розроблена відповідно до вимог підготовки фахівців за освітнього рівня першого (бакалаврського), побудована на основі змісту програм навчальних дисциплін «Педагогіка», «Методика викладання акторської майстерності» та «Методика викладання сценічної мови» ґрунтується на досягненнях педагогічної, відповідає сучасним вимогам вищої мистецької освіти, світовим інноваційним тенденціям, ураховує динаміку розвитку національного ринку праці, швидкозмінних умов професійної діяльності актора драматичного театру і кіно, диктора, викладача фахових дисциплін.

Основна мета комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови: виявити рівень засвоєння здобувачами теоретичних знань з вищевказаних дисциплін, сформованості результатів навчання бакалаврів сценічного мистецтва та їх готовності до майбутньої сценічної та театральнопедagogічної діяльності.

Завдання комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови – виявити у здобувачів:

- рівень засвоєння змісту програми з навчальної дисципліни «Педагогіка» у межах цілісного театральнопедagogічного процесу;
- знання щодо особливостей сценічного мистецтва як складової частини духовної культури людства, його пізнавальні та виховні можливості;
- рівень сформованості навичок самостійної роботи з науковою та навчально-методичною літературою з курсу «Педагогіка»;
- знання змісту, принципів і методів навчання у театральній майстерні в процесі засвоєння програми з дисциплін «Методика викладання акторської майстерності» та «Методика викладання сценічної мови»;
- знання фахових вимог до викладача акторської майстерності та специфіки професійної діяльності театального педагога мистецьких навчальних закладів;

- рівень готовності до майбутньої сценічно-виконавської та театральнопедagogічної діяльності;

- розуміння методичних засад організації та проведення навчальних занять з сценічного руху та акторської майстерності; орієнтування в науковометодичній літературі та навчально-педагогічному репертуарі, володіння методикою його вивчення.

У результаті вивчення навчальних дисциплін «Педагогіка», «Методика викладання акторської майстерності» та «Методика викладання сценічної мови» здобувачі повинні продемонструвати **отримані програмні результати навчання:**

РН-1. Демонструвати готовність до свідомої сценічної виконавської та акторської творчої діяльності як цілеспрямованого художньо-творчого процесу.

РН-2. Демонструвати здатність до організації та професійного володіння навичками акторського мистецтва в колективах різних складів у сценічно-виконавському та репетиційному процесах.

РН-3. Уміти демонструвати виконавську манеру з урахуванням стилю і жанру сценічного твору, визначати переконливі шляхи втілення художнього образу.

РН-6. Демонструвати під час виконавсько-сценічної діяльності оптимальні шляхи вирішення виконавських проблем, відтворювати емоційно-образний зміст сценічного та кінематографічного твору, створювати художній образ за допомогою комплексу акторських виражальних засобів.

РН-8. Демонструвати володіння теоретичними та практичними основами мистецтва мізансцен та адаптації театральних творів, уміння здійснювати ремікси сценічних творів для різних колективів та різних постановочних умов.

РН-9. Володіти методикою роботи з театральним ансамблем, знаннями організаційної та творчої роботи з колективом.

РН-11. Демонструвати здатність до інтегрування здобутих знань з проблем акторської майстерності, теорії та історії театру і кіно в професійній діяльності.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з педагогіки, методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови включає такі складові: пояснювальну записку, критерії оцінювання навчальних досягнень студентів, зміст програм навчальних дисциплін «Педагогіка», «Методика викладання акторської майстерності» та «Методика викладання сценічної мови», списки рекомендованої основної та додаткової літератури.

Комплексний кваліфікаційний екзамен з педагогіки та методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови проводиться у тестовій формі й передбачає виконання здобувачами тестових завдань. Студенти повинні чітко викласти теоретичні знання та розуміння термінології, що стосуються педагогіки, методики викладання акторської майстерності, методики викладання сценічної мови; основних технологій педагогічної діяльності в мистецьких закладах; специфіки діяльності педагога з акторської майстерності та сценічної мови.

Успішність здобувачів на екзамені оцінюється за рейтинговими показниками (А – 90-100; В – 82-89; С – 75-81; D – 69-74; Е – 60-68; FX – 0-59) з урахуванням критеріїв оцінювання з кожної дисципліни. Загальна оцінка є результатом суми оцінок за кожен дисципліну:.

Програма включає перелік тем з педагогіки, методики викладання акторської майстерності та методики викладання сценічної мови.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

ПЕДАГОГІКА

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

Предмет і завдання педагогіки

Термін «педагогіка»: сутність, історія. Об'єкт, предмет і завдання педагогіки. Функції та основні категорії педагогіки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Методологія педагогіки та методи педагогічного дослідження

Поняття «методологія». Рівні та принципи методології. Методологія педагогічних досліджень. Поняття методів науково-педагогічних досліджень. Групи методів: не експериментальні, експериментальні, формуючі. Вимоги до підбору методів на різних етапах організації наукового дослідження.

Педагогічний процес як система

Мета сучасної системи педагогічної освіти та завдання педагогічної науки. Поняття та різновиди педагогічних концепцій та категорій. Специфіка педагогічного процесу. Поняття «педагогічний процес» та його сутність.

Компоненти педагогічного процесу та їх взаємодія. Провідні риси, закономірності та етапи педагогічного процесу. Структурні компоненти педагогічної системи.

Предмет і завдання дидактики

Поняття «дидактика». Об'єкт і предмет сучасної дидактики. Розвиток дидактики як складової частини педагогіки. Основні дидактичні категорії та їх сучасна сутність. Основні тенденції національної системи освіти та завдання дидактики.

Процес навчання

Сутність навчання, його методологічна основа. Навчання як різновид пізнавальної діяльності. Функції навчання, їх взаємозв'язок. Структура процесу навчання. Характеристика основних структурних компонентів. Види навчання. Організація навчально-пізнавальної діяльності учнів. Стадії процесу навчання.

Закономірності та принципи навчання

Закономірності навчального процесу та їх класифікація. Об'єктивні та суб'єктивні закономірності процесу навчання. Дидактичні принципи та їх класифікація. Система сучасних дидактичних принципів, їх характеристика. Система правил реалізації принципів навчання.

Методи та прийоми навчання

Поняття про методи навчання. Методи навчання та їх класифікація. Характеристика основних груп методів навчання. Загальні вимоги до використання методів навчання. Поняття про прийоми навчання та їх характеристика. Провідні функції навчального процесу. Піраміда засвоєння знань при використанні різних методів та прийомів навчання.

Сутність, мета й принципи управління освітою

Основні особливості управління освітою в сучасних умовах реформування освіти. Характеристика управлінських функцій, їх реформування та оновлення. Поняття про принципи, методи управління та їх характеристика. Стиль керівництва та фактори, що впливають на його формування.

Виховання як педагогічне явище

Поняття «виховання». Теорія виховання як розділ педагогічної науки. Етапи та складові вихованого процесу. Структура, функції та завдання процесу виховання. Критерії виховного процесу.

Сутність і зміст процесу виховання

Поняття про сутність та зміст виховання. Провідні ідеї змісту виховання. Основні напрямки змісту виховного процесу та їх характеристика. Провідні моделі виховного процесу, їх переваги та недоліки.

Закономірності, рушійні сили та принципи виховання

Закономірності виховання як поняття. Рушійні сили процесу виховання. Принципи виховання та вимоги до їх використання. Взаємозв'язок закономірностей та принципів виховання.

Загальні методи та форми виховання

Поняття про методи, прийоми, способи, засоби виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання. Вибір методів виховання. Організаційні форми виховної роботи. Специфіка домашньої роботи. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Позашкільні навчально-виховні заклади.

Педагогіка в акторській майстерності.

Педагогіка як наука. Теорія наукового пізнання - методологічна основа педагогіки. Логіка педагогічного мислення, методика організації педагогічного процесу, техніка педагогічної майстерності. Знання, уміння, навички - категорії пізнання. Індивідуальність, та індивідуальний підхід в педагогіці. Компоненти педагогічного процесу. Етапи педагогічного процесу. Інновації в педагогіці. Застосування принципів педагогіки у викладанні акторської майстерності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бондар В.І. Дидактика / В.І. Бондар. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене, доповнене / Н.П. Волкова. – К.: Академвидавництво, 2007. – 616 с.

3. Кузьмінський А.І. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум А.І.Кузьмінський, Л.П. Вовк, В.Л. Омеляненко. – К., 2006. – 429 с.

4. Хрестоматія з української класичної педагогіки: К. Ушинський, С. Русова, А.Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / [Уклад. В.П.Кравець, О.І. Мешко] – К.: Грамота, 2008. – 768 с.

Додаткова:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: підручник. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.

2. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посіб.: – 2-ге вид. доповн. і переробл. / С.Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 2005. – 343 с.

3. Ягупов В.П. Педагогіка: Навчальний посібник / В.П. Ягупов. – К.: Либідь, 2003. – 560 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З ПЕДАГОГІКИ

Максимальна кількість балів за відповідь на екзаменаційні запитання – 40.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Методологічні засади викладацької діяльності в галузі акторської майстерності

Предмет дисципліни «Методика викладання акторської майстерності». Етапи опанування дисципліни. Інструментальна база викладача акторської майстерності. Тренінг, як основа педагогічної діяльності в галузі акторської майстерності. Типи та види тренінгу. Архітектоніка тренінгу. Мета та завдання тренінгу з акторської майстерності.

Методика виховання художнього смаку педагога як системи етичних поглядів та ідейно-художніх принципів

Художній смак опирається на певну систему етичних поглядів, на певні ідейно-художні принципи. Однак самі по собі естетичні погляди ще не є художнім смаком. Високим художнім смаком, органічним синтезом теоретичних знань і естетичного смаку повинен в першу чергу володіти педагог. Тільки в такому випадку він зможе домогтися потрібних результатів у процесі виховання.

Методика віртуозності техніки і високої майстерності

Нейродинаміка творчої діяльності; взаємодія механізмів збудження і гальмування та їх вплив на процеси акторської творчості. Етапи педагогічного творчого процесу. Основні характеристики педагогічного творчого процесу. Шляхи оптимізації педагогічної творчої діяльності.

Сценічна індивідуальність як духовна сутність

Кут зору художника на творчість. Художня призма, через яку митець, дивиться на світ людей і творчість. Театральне виховання як оволодіння професійними і технологічними навичками. Формування світогляду актора, виховання в нього почуття сучасності, вміння бачити життя творчо, розгадувати його вимоги, присвятити своє мистецтво вищим ідеалам.

Оволодіння елементами акторського методу Леся Курбаса

Оволодіння елементами акторського методу Леся Курбаса, які підводять до народження образної поведінки, художнього внутрішнього самопочуття і поведінки. Майбутній актор повинен навчитися мислити, діяти і почуватися на сцені за тими ж законами, за якими мислить, діє і відчуває кожна людина в реальному житті. Особливості методи акторської етики Леся Курбаса.

Методика роботи з різною цільовою аудиторією у процесі викладання акторської майстерності

Цільова аудиторія - визначення поняття. Застосування в різних галузях людської діяльності. Способи визначення цільової аудиторії. Застосування теорії про цільову аудиторію у викладацькій діяльності. Адаптація вправ зі акторської майстерності в залежності від характеристик цільової аудиторії.

Тренінг з акторської майстерності

Тренінг, як система повторюваних комплексів вправ. Функція тренінгу у викладанні акторської майстерності. Архітектоніка тренінгу з акторської майстерності. Творча складова роботи над тренінгом.

Методика курсу вправ на „тренінг і муштру”

Методичний цикл вправ, які мають за мету підготувати внутрішній психічний апарат студента для майбутньої роботи на сцені, правильне сценічне самопочуття і поведінку актора. Курс вправ на „тренінг і муштру” уваги. Концентрація своєї уваги на певний довільно-вибраний об'єкт. Перетворення

довільної активної уваги у вищу форму зосередженості. Педагогічний аналіз людської сутності студента.

Вивчення впливу актора на глядачів

Виховання в майбутніх акторів з їх перших практичних кроків загостреної людської, художньої образності і почуття митця. Професійна технологія творчості та підсилення впливу актора на глядачів від особистості художника, кола проблем та образів, які його турбують і почуттів.

Значення групової динаміки у тренінгах зі сталим колективом

Групова динаміка. Етапи становлення колективу. Особливості комунікації на кожному з етапів групової динаміки та їх вплив на педагогічний процес. Рекомендації Клауса Фопеля щодо проведення тренінгів на кожному з етапів групової динаміки. Ігровий формат спілкування в процесі тренінгу.

Сучасні методики в роботі над розвитком навичок акторської майстерності

Компілятивний підхід в сучасній роботі над розвитком навичок акторської майстерності. Використання вправ з розвитку сценічного мистецтва у тренінгах з акторської майстерності. Фізичні вправи з йоги, як тренінг з акторської майстерності. Фізичні вправи з використанням реквізиту. Тіло, як інструмент актора.

Робота з текстом. Аналіз

Методи опрацювання текстового матеріалу. Композиційний аналіз. Логіко-інтонаційний аналіз. Текст та підтекст. Емоційне забарвлення текстового матеріалу. «Кінострічка внутрішніх бачень». Використання акторського «манка» в роботі над текстовим матеріалом. Елементи режисури у виконавській майстерності (образна поведінка, наскрізна дія персонажа, подія, система п'яти подій).

Особливості виконавської майстерності в роботі над різними жанрами

Драма, комедія, мюзикл і трагедія - особливості виконавського опрацювання. Опрацювання драми. Особливості опрацювання комедії. Особливості роботи з мюзиклом. Опрацювання трагедії. Викладацький

інструментарій в педагогічному процесі роботи з жанрами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Максимальна кількість балів за відповідь на екзаменаційні запитання –
30.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СЦЕНІЧНОЇ МОВИ

Методологічні засади викладацької діяльності в галузі сценічної мови

Предмет дисципліни «Методика викладання сценічного мовлення». Етапи опанування дисципліни. Інструментальна база викладача сценічного мовлення. Тренінг, як основа педагогічної діяльності в галузі сценічного мовлення. Типи та види тренінгу. Архітектоніка тренінгу. Мета та завдання тренінгу зі сценічної мови.

Побудова голосомовного апарату. Артикуляція та артикуляційна гімнастика

Голосомовний апарат та його побудова. Фактори вільного голосотворення. Артикуляційний апарат. Артикуляційна гімнастика. Технічні особливості виконання вправ, що спрямовані на тренінг м'язів артикуляційного апарату.

Дикційні вправи

Роль та значення вірної дикції в сценічному мовленні. Етапи роботи над чіткою дикцією. Артикуляційна гімнастика, як основа дикційного тренінгу. Комплекс вправ на розвиток дикції. Технічні особливості виконання.

Значення особливостей вікової категоризації у викладанні сценічного мовлення

Загальні закономірності розвитку особистості. Роль внутрішніх та зовнішніх умов на розвиток особистості та її компетенцій. Вікова категоризація в психології. Загальна характеристика кожного з періодів. Особливості способу сприйняття інформації та засвоєння нових навичок.

Методика роботи з різною цільовою аудиторією у процесі викладання сценічного мовлення

Цільова аудиторія – визначення поняття. Застосування в різних галузях людської діяльності. Способи визначення цільової аудиторії. Застосування теорії про цільову аудиторію у викладацькій діяльності. Адаптація вправ зі сценічного мовлення в залежності від характеристик цільової аудиторії.

Тренінг зі сценічного мовлення. Способи побудови

Тренінг, як система повторюваних комплексів вправ. Функція тренінгу у викладанні сценічного мовлення. Архітектоніка тренінгу зі сценічного мовлення. Творча складова роботи над тренінгом.

Орфоепічні норми української мови

Голосні звуки в українській орфоепії. Приголосні звуку в українську орфоепію. Роль та значення дотримання орфоепічних нормам в процесі сценічного мовлення.

Робота зі звукосполученнями у процесі тренінгу зі сценічного мовлення

Поєднання знань з галузі орфоепії та вправ на розвиток навичок сценічного мовлення. Вправи, що тренують вірну вимову голосних. Вправи, що тренують вірну вимову приголосних. «Звукові стовпчики». Чистомовки. Скоромовки. Вправи на силу звуку, розширення діапазону голосу. Комплексний підхід до створення системи тренінгів.

Використання скоромовок та чистомовок у тренінгу зі сценічного мовлення

Скоромовки та чистомовки в тренінгах зі сценічного мовлення. Комбіновані вправи. Композиція та архітектоніка тренінгу.

Педагогіка у сценічному мовленні

Педагогіка як наука. Теорія наукового пізнання - методологічна основа педагогіки. Логіка педагогічного мислення, методика організації педагогічного процесу, техніка педагогічної майстерності. Знання, уміння, навички – категорії пізнання. Індивідуальність, та індивідуальний підхід в педагогіці. Компоненти педагогічного процесу. Етапи педагогічного процесу. Інновації в педагогіці. Застосування принципів педагогіки у викладанні сценічного мовлення.

Значення групової динаміки у тренінгах зі сталим колективом

Групова динаміка. Етапи становлення колективу. Особливості комунікації на кожному з етапів групової динаміки та їх вплив на педагогічний процес. Рекомендації Клауса Фопеля щодо проведення тренінгів на кожному з етапів групової динаміки. Ігровий формат спілкування в процесі тренінгу.

Сучасні методики в роботі над голосом

Компілятивний підхід в сучасній роботі над розвитком навичок сценічного мовлення. Використання вправ з розвитку вокального мистецтва у тренінгах зі сценічного мовлення. Дихальні вправи з йоги, як тренінг зі сценічного мовлення. Вправи на дикцію з використанням реквізиту. Голос, як інструмент актора.

Робота з текстом. Аналіз

Методи опрацювання текстового матеріалу. Композиційний аналіз. Логіко-інтонаційний аналіз. Текст та підтекст. Емоційне забарвлення текстового матеріалу. «Кінострічка внутрішніх бачень». Використання акторського «манка» в роботі над текстовим матеріалом. Елементи режисури у виконавській майстерності (надзавдання, наскрізна дія, подія, система п'яти подій).

Особливості виконавської майстерності в роботі над різними формами і жанрами

Проза, поезія, драматургія – особливості виконавського опрацювання. Опрацювання прозових жанрів. Особливості опрацювання жанрів поезії. Особливості роботи з драматургічними текстами. Викладацький інструментарій в педагогічному процесі роботи з текстовими матеріалами.

Сучасні форми та розмовні жанри на естраді

Вплив телебачення та інтернету в розвитку розмовних жанрів естрадного мистецтва. Стендап – історія жанру та його особливості. Робота з камерою під час опрацювання текстового матеріалу. Тенденції розвитку виконавської майстерності в роботі над розмовними жанрами.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ СЦЕНІЧНОЇ МОВИ

Максимальна кількість балів за відповідь на екзаменаційні запитання – 30.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Брехт Б. Про мистецтво театру. К.: Мистецтво, 1977. 366 с.
2. Брук Пітер Жодних секретів. Думки про акторську майстерність і театр. — Львів, 2005. 136 с.
3. Гладишева А.О. Сценічна мова: дикційна та орфоепічна нормативність: навч. посібник/ А.О. Гладишева. – К.: КДіТМ, 1996. 264 с.
4. Життя і творчість Леся Курбаса. Збірник акторів. Львів-Київ-Харків. 2012. 656 с.
5. Житницький А.З. Драматургія масових театралізованих заходів: навч. посібник. 2-е вид., переробл. і випр./А.З.Житницький. – Харків: Тимченко, 2005. 128 с.
6. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього / Н. Корнієнко. – К.: Либідь, 2007. 328 с.
7. Курбас Лесь «Система і метод» Протоколи. (за ред. О. Клековкіна). Київ, 1996. 20 с.

Додаткова:

1. Арто А. Театр та його двійник. Київ, 2022. 280 с.
2. Мейснер С. Про майстерність актора. Івано-Франківськ. 2023. 260 с.
3. Бондарєва О. Драматизм міфу і міфологізація драми/ О. Бондарєва. — Херсон: Персей, 2000. 174 с.
4. Бондарєва О. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання: Монографія/ О. Бондарєва. — К., 2006. 491 с.